

1. DOCTRINĂ, STUDII, COMENTARII

IMPACTUL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ASUPRA DREPTURILOR DE AUTOR*

Ciprian Raul ROMIȚAN**

Motto

„Inteligența artificială a schimbat deja modul nostru de a învăța, a lucra, a crea și a decide. Ea a devenit impulsul indiscutabil al unei noi ere a transformării sociale, economico-științifice și geopolitice”.

Prof. univ. dr. Mircea Duțu¹

Rezumat

Studiul face o analiză a celor trei elemente de bază (creativitatea, autorul și drepturile de autor) care, în opinia autorului, formează un triptic conceptual și constituie „coloana vertebrală” pentru protecția creației intelectuale din domeniile literar, artistic, științific sau tehnic.

De asemenea, după ce autorul face o analiză a condițiilor pe care trebuie să le îndeplinească o operă pentru a putea fi protejată prin drept de autor, încearcă să răspundă la o serie de întrebări, cum ar fi, spre exemplu: inteligența artificială este un nou „furnizor” de opere sau un simplu instrument? lucrările generate sau asistate de inteligența artificială pot face obiectul protecției juridice în cadrul dreptului de autor?, ar trebuie redefinite concepțiile de autor, originalitate, amprenta personalității autorului?

Cuvinte-cheie: *autor, creație intelectuală, inteligență artificială, originalitate, formă concretă de exprimare, susceptibilitatea aducerii la cunoștință publică.*

---

* Un rezumat al acestui material a fost prezentat pe cale orală în cadrul primei ediții a Conferinței naționale de Dreptul Inteligenței Artificiale „AI Act. Cadru juridic european și model mondial de reglementare a Inteligenței Artificiale”, organizată de Universitatea Ecologică cu sprijinul Grupului editorial Universul Juridic, București, 30.09.2025.

** Conf. univ. dr. Universitatea „Româno-Americană”, Facultatea de Drept; Cercetător științific asociat, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”, Academia Română; Vicepreședinte al Asociației Științifice de Dreptul Proprietății Intelectuale; Redactor șef al Revistei române de dreptul proprietății intelectuale; Avocat partener fondator SCA „Roș și asociații”; E-mail: ciprian.romitan@rvsa.ro.

¹ M. Duțu, *Inteligența artificială – o miză esențială pentru viitorul omenirii*, 09.09.2025, disponibil în <https://www.juridice.ro/essentials/10542/inteligența-artificială-o-miză-esențială-pentru-viitorul-omenirii> (consultat la 12.09.2025).

Abstract

The study analyzes the three basic elements (creativity, author, and copyright) which, in the author's opinion, form a conceptual triptych and constitute the "backbone" for the protection of intellectual creation in the literary, artistic, scientific, or technical fields.

Furthermore, after analyzing the conditions that a work must meet in order to be protected by copyright, the author attempts to answer a series of questions, such as: is artificial intelligence a new "provider" of works or a mere tool? Can works generated or assisted by artificial intelligence be subject to legal protection under copyright law? Should the concepts of authorship, originality, and the author's personal imprint be redefined?

Keywords: *author, intellectual creation, artificial intelligence, originality, concrete form of expression, susceptibility to public disclosure.*

Résumé

L'étude analyse les trois éléments fondamentaux (créativité, auteur et droit d'auteur) qui, selon l'auteur, forment un triptyque conceptuel et constituent l'« épine dorsale » de la protection de la création intellectuelle dans les domaines littéraire, artistique, scientifique ou technique.

Par ailleurs, après avoir analysé les conditions qu'une œuvre doit remplir pour être protégée par le droit d'auteur, l'auteur tente de répondre à une série de questions, telles que: l'intelligence artificielle est-elle un nouveau « fournisseur » d'œuvres ou un simple outil ? Les œuvres générées ou assistées par l'intelligence artificielle peuvent-elles bénéficier d'une protection juridique au titre du droit d'auteur ? Les notions de paternité, d'originalité et d'empreinte de la personnalité de l'auteur doivent-elles être redéfinies ?

Mots-clés: *auteur, création intellectuelle, intelligence artificielle, originalité, forme concrète d'expression, susceptibilité à la divulgation publique.*

1. Introducere

Am ales prezenta temă deoarece, în ultimii zece ani, odată cu progresul noilor tehnologii digitale, și în mod deosebit a *inteligenței artificiale*, considerată de profesorul Viorel Roș ca fiind „*creația intelectuală cea mai performantă a inteligenței umane*”², aceasta a devenit, în opinia noastră, un

---

² V. Roș, A. Livădariu, *Drepturile morale de autor în era inteligenței artificiale. De la inteligența naturală creatoare, la inteligența artificială creatoare*, în *Provocările dreptului de autor la 160 de ani de la prima lor reglementare legală în România*, (București: Hamangiu, 2022), p. 17.

adevărat „furnizor” de lucrări în toate domeniile (literar, artistic, științific sau tehnic) și a să aibă *un impact îngrijorător în rândul creatorilor umani*, aceștia văzându-și periclitate veniturile și chiar viitorul activității lor.

Totodată, am ales această temă deoarece atinge „o zonă roșie/sensibilă” unde se intersectează noile tehnologii digitale, și anume, inteligența artificială, cu dreptul, dar și cu etica, deoarece atât comunitatea științifică, cât și industriile creative și legiuitorii naționali sau europeni, caută soluții clare pentru numeroasele probleme și întrebări ce au apărut, mai ales în ultimii zece ani, în legătură cu unele noțiuni de bază ale drepturilor de proprietate intelectuală, odată cu apariția lucrărilor generate sau asistate de inteligența artificială. Capacitatea inteligenței artificiale de a învăța continuu din informații și experiențe, de a genera conținut literar, artistic, științific ori tehnic într-un timp foarte scurt și cu puține cheltuieli materiale, a început să aibă *un impact îngrijorător în rândul creatorilor umani*, aceștia văzându-și periclitate veniturile și chiar viitorul activității lor prin substituie cu inteligența artificială. Totodată, lipsa unor reglementări legale pentru lucrările generate sau asistate de inteligența artificială, afectează și investitorii, precum și companiile care dezvoltă sau folosesc astfel de tehnologii digitale.

Înainte de a trece la prezentarea propriu zisă a impactului pe care noile tehnologii digitale, și în mod special, inteligența artificială, le au asupra drepturilor de autor, vom face o scurtă prezentare a unui **triptic conceptual**, format din **creativitate (opera propriu-zisă)**, **autorul creației și dreptul de autor**, elemente de bază pentru *protecția creației intelectuale* din domeniile literar, artistic, științific sau tehnic.

2. Creativitatea – un rol crucial în evoluția umanității

Una dintre trăsăturile definiției ale ființei umane este capacitatea de a crea. Definită, în înțeles general, ca fiind „capacitatea de a produce ceva nou prin mijloace imaginative, fie o nouă soluție la o anumită problemă, fie o nouă metodă sau un nou mecanism, fie un obiect artistic nou sau o formă artistică nouă”³, **creativitatea** nu a cunoscut și nici nu cunoaște granițe de limbă sau spațiu geografic. Prin urmare, creativitatea s-a manifestat, în toate epocile istorice, la toate popoarele, ca un „motor” viu al progresului umanității, iar oamenii au folosit-o pentru a-și da „frâu liber” imaginației, pentru „a da viață” ideilor, viselor, dorințelor, dar și emoțiilor sale. În acest sens, după cum am mai arătat și în alte lucrări ale mele⁴, de la apariția sa și până în zilele

---

³ I. Câmpeanu, C. Marinescu (coordonatori), *Enciclopedia universală Britannica*, Volumul 4, traducător E. Muntean (coordonator), (București: Litera, 2010), p. 256.

⁴ C.R. Romițan, *Proprietatea intelectuală-instrument esențial pentru dezvoltarea economică, social și culturală a României în cadrul Uniunii Europene*, în E. Oprina, R. Dimitriu, D.-M. Șandru, T. Avrigeanu (coordonatori), *Dimensiuni ale gândirii juridice românești în context european*, (București: Universul Juridic, 2025), p. 41.

noastre, omul s-a străduit să găsească diferite mijloace pentru a-și asigura existența și a reușit să supraviețuiască prin *creativitate*, astfel că, în opinia noastră, toate invențiile și descoperirile științifice *sunt rodul imensului său potențial creator*. Prin urmare, putem spune că evoluția societății omenești a fost marcată de descoperirea și „îmblânzirea” focului, de inventarea roții, de „descoperirea” scrisului, de inventarea tiparului, de descoperirea electricității, de „marile” sau mai „micile” descoperiri și invenții ce au urmat, de „mărețele” construcții civile ori industriale, simboluri ale ingeniozității omului și care au adus progrese tehnologice relevante, dar și numeroase transformări sociale și economice, care au capacitatea de a schimba lumea⁵, culminând cu crearea inteligenței artificiale la mijlocul secolului al XX-lea. Inteligența artificială, după cum menționează și domnul profesor Mircea Duțu, „*a schimbat deja modul nostru de a învăța, a lucra, a crea și a decide*”⁶, devenind, „*la nivel mondial, o miză majoră în competiția științifico-tehnologică, economică și mai ales militară*”⁷.

„*Fără aceste creații intelectuale care ne-au însoțit și ne-au marcat evoluția*”, opinează profesorul Viorel Roș, cu referire la descoperirile și invențiile oamenilor realizate de-a lungul veacurilor, „*am fi și astăzi doar culegători*”⁸.

Dacă, în înțeles general, prin creativitate se înțelege „capacitatea de a produce ceva nou prin mijloace imaginative”, în domeniul nostru de analiză, respectiv, al dreptului de autor, putem defini **creativitatea**, ca fiind *capacitatea unei persoane fizice de a transpune, într-o formă de expresie concretă și originală, opere în domeniile literar, artistic, științific sau tehnic și care să poarte amprenta personalității autorului/creatorului*.

Din analiza definiției menționate rezultă că aceasta se află într-o strânsă interdependență cu *creatorul/autorul*, cel ce „dă viață” creativității, transformând-o într-o *formă concretă de exprimare* care să poarte *amprenta personalității* acestuia, precum și cu *dreptul de autor* care este mecanismul juridic prin care atât *opera*, cât și *autorul* acesteia, sunt protejați, asigurându-le, totodată, celebritate, faimă, renume sau recunoaștere în lumea literară, artistică sau științifică (academică) internă sau internațională, dar și o

---

⁵ Unul dintre cele mai „remarcabile și definitorii momente” ale istoriei milenare a omului a avut loc la data de 16 iulie 1945, la orele 5,29 de minute și 45 de secunde, când, în Deșertul alb, situat la cca 30 de km. sud-vest de orașul Alamogordo, din statul New Mexico (Statele Unite), oamenii de știință americani *au detonat prima bombă atomică*. Din aceea secundă, noi, oamenii de pe planeta Pământ, avem capacitatea nu doar de a schimba lumea, de a schimba cursul istoriei, ci și de a o distruge, de a-i pune capăt [Y. N. Harari, *Sapiens. Scurtă istorie a omenirii*, (București, Polirom, 2017), p. 212].

⁶ M. Duțu, *Inteligența artificială – o miză esențială pentru viitorul omenirii*, *op. cit.*

⁷ M. Duțu, „*Elemente de dreptul inteligenței artificiale. Curs universitar*”, (București, Universul Juridic, 2025), p. 11.

⁸ V. Roș, *Dreptul proprietății intelectuale, vol. I, Dreptul de autor, drepturile conexe și drepturile sui-generis*, (București: C.H. Beck, 2016), p. 22.

remunerație corespunzătoare pentru el sau pentru moștenitorii săi legali ori testamentari. În alte cuvinte, **creativitatea (opera propriu zisă), autorul persoană fizică și dreptul de autor** formează, după cum am mai arătat, **un triptic conceptual** care este foarte important pentru *protecția creației intelectuale* din domeniile literar, artistic, științific sau tehnic.

3. Opera – expresie originală a creativității omului

Opera este o expresie originală a creativității omului, concretizată într-o formă perceptibilă, independent de aducerea sa la cunoștința publică, prin simplul fapt al realizării ei, chiar în formă nefinalizată.

Prin urmare, legea protejează creația intelectuală doar dacă aceasta este rezultatul creativității autorului (persoană fizică), și indiferent de valoarea sa estetică sau științifică. Totodată, ea trebuie să fie concretizată într-o formă accesibilă percepției omului (scris, sunet, imagine, un cod etc.) și nu trebuie să fi fost adusă la cunoștința publică. Trebuie să subliniem că legea protejează și lucrările nefinalizate aflate în stadiu de schiță, ciornă sau un simplu draft. Singura condiție esențială este aceea de a fi **originală** și să poarte **amprenta personalității autorului** ei.

4. Autorul – expresia juridică a creativității

Dacă în limbajul comun, prin cuvântul „autor” este desemnată „persoana care creează o operă literară, artistică, științifică sau publicistică; persoană care face, care produce sau comite ceva”⁹, în înțeles juridic, cuvântul „autor” are cel puțin două înțelesuri: „unul ar fi acela de creator al unei opere literare, artistice, științifice sau tehnice, iar al doilea înțeles este acela de persoană de la care, în favoarea sau în sarcina căreia se transmite un drept sau o obligație”¹⁰.

În domeniul nostru de cercetare, autorul este definit ca fiind „persoana fizică sau persoanele fizice care au creat o operă literară, artistică, științifică, precum și orice altă operă de creație intelectuală”¹¹. Potrivit art. 4 alin. (1) din Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, republicată¹², „se prezumă a fi autor, până la proba contrară, persoana sub

⁹ Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Editura Universul Enciclopedic, București, 1998, p. 75.

¹⁰ C.R. Romițan, *Drepturile morale de autor*, (București: Universul Juridic, 2007), pp. 34-35. Pentru dezvoltări, a se vedea și V. Roș, C.R. Romițan, P.G. Buta, *Enciclopedia juridică română*, vol. I, (A-C), (București: Academiei & Universul Juridic, 2018), pp. 407-409.

¹¹ Pentru detalii, a se vedea R. Pârvu, C.R. Romițan, *Dreptul de autor și drepturile conexe*, (București: All Beck, 2005), pp. 7-8.

¹² Republicată în M. Of. nr. 409 din 14 iunie 2018.

numele căreia opera a fost adusă pentru prima dată la cunoștința publică”¹³. După cum am mai menționat și în alte lucrări ale mele¹⁴, *calitatea de autor al unei opere aparține doar persoanelor fizice*, deoarece numai acestea au calități specifice creatorului, și anume: inteligență, personalitate, sensibilitate, facultatea de a concepe, de a gândi, de a formula idei și, totodată, de a le expune într-o formă concretă, originală, personală. Urmare a creației unei opere din domeniul literar, artistic, științific sau tehnic, autorul acesteia dobândește, în puterea legii, și calitatea de titular al dreptului de autor¹⁵.

În concluzie, *autorul este persoana fizică care a creat opera și este legată indisolubil de creația sa prin drepturile morale (dreptul de divulgare a operei, dreptul la paternitate, dreptul la nume, dreptul la inviolabilitatea operei și dreptul de retractare)*¹⁶. Cu alte cuvinte, *autorul este expresia juridică a creativității intelectuale, cu precizarea că legea nu protejează creativitatea în sine (ideile care au stat la baza acesteia), ci opera finală*.

5. Dreptul de autor – mecanism juridic de protecție al creativității

Dreptul de autor, arătam în unele lucrări anterioare¹⁷, nu a apărut dintr-o dată, ci „nașterea” lui a început, odată cu inventarea tiparului, de

---

¹³ Când opera a fost adusă la cunoștința publică sub formă anonimă sau sub un pseudonim care nu permite identificarea autorului, dreptul de autor se exercită de persoana fizică sau juridică ce o face publică având consimțământul autorului, atât timp cât acesta nu își dezvăluie identitatea [art. 4 alin. (2) din Legea nr. 8/1996, republicată].

¹⁴ C.R. Romițan, *op. cit.*, (2006), p. 346.

¹⁵ *Titulari ai dreptului de autor* pot fi și succesorii în drepturi ai autorilor, cesionarii convenționali și legali ai drepturilor de autor, organismele de gestiune colectivă a drepturilor de autor, persoana fizică sau juridică din inițiativa, sub responsabilitatea și sub numele căreia a fost creată opera. De asemenea, potrivit art. 3 alin. (4) din Legea nr. 8/1996, republicată, sunt recunoscuți și protejați ca titulari ai dreptului de autor și „editorii de opere muzicale și de opere scrise, pentru drepturile care le-au fost transferate în baza unor acorduri individuale și care au dreptul cel puțin la o parte din veniturile provenite din drepturi”.

¹⁶ În România, dreptul moral al autorului a fost consacrat odată cu adoptarea Legii nr. 126/1923 asupra proprietății literare și artistice (publicată în M. Of. nr. 68 din 28 iunie 1923), care, în art. 3, prevedea că, în caz de transmisiune a operei sale, autorul sau moștenitorii săi păstrează dreptul moral de a împiedica ca opera să fie denaturată. Dreptul moral nu se putea cesiona, era deci *netransmisibil*, el neputând face obiectul vreunei tranzacții. În baza dispozițiilor acestui act normativ, profesorul F. C. Tărăbuță a dat una dintre primele definiții ale acestui drept pe care l-a definit ca fiind, „*dreptul pe care îl are autorul de a crea, de a-și controla opera și de a pretinde de la oricine respectul ce i se datorează personalității sale manifestată prin operă*” [F. C. Tărăbuță, *Dreptul moral al autorului asupra operii sale intelectuale*, (București: Tipografia și Legătoria de Cărți, Penitenciarul „Văcărești”, 1939), p. 45].

¹⁷ C.R. Romițan, „*Apariția tiparului în urmă cu 575 de ani, primul pas pentru nașterea dreptului de autor*”, (2015) 4 *Revista română de dreptul proprietății intelectuale*, pp. 45-76; C.R. Romițan, *Nașterea și evoluția dreptului de autor*, (București: Universul Juridic, 2018), pp. 82-101.

către germanul Johannes Gensfleisch¹⁸, cunoscut sub numele de Gutenberg¹⁹, și s-a desăvârșit pe parcursul a aproape trei sute de ani. După apariția, în jurul anului 1440, a acestei „invenții divine”, după cum o numea Ludovic al XII-lea al Franței²⁰, societatea omenească a cunoscut o serie de transformări istorice, sociale, culturale și economice.

În același sens, Yolanda Eminescu, citându-l pe André Kéréver, un specialist francez în materie, spunea că „dreptul de autor s-a născut prin acțiunea conjugată a unei revoluții tehnologice (apariția tiparului), a unei revoluții culturale (apariția unui public consumator de cultură), a unei revoluții filosofico-politice (conștiința drepturilor individului, ideologia libertății și a egalității juridice), precum și a unei revoluții economice (apariția capitalismului cu economia de piață)”²¹ (s.n.).

Așadar, din interpretarea textului menționat, rezultă că dreptul de autor nu s-a „născut” spontan, nu este nici doar o creație a juriștilor, ci el este rezultatul unei conjuncții a patru „revoluții” ce au avut loc pe parcursul a aproape trei secole și care au transformat semnificativ societatea omenească, și anume: revoluția tehnologică²², revoluția culturală²³, revoluția filosofico-politică²⁴ și revoluția economică²⁵.

---

¹⁸ Johannes Gensfleisch zur Laden zum Gutenberg (1398 sau 1400 – 1468), inventator german, renumit pentru contribuția sa remarcabilă la tehnologia tiparului.

¹⁹ În același sens, din doctrina mai veche, a se vedea J.-M. Baudel, *La législation de Etats-Unis sur le droit d'auteur*, (Bruylant, Frison/Roche, 1990), p. 273; Y. Eminescu, *Dreptul de autor. Legea nr. 8 din 14 martie 1996, comentată*, (București: Lumina Lex, 1997), p. 18; C. Gr. Zotta, *Dreptul de autor literar și artistic*, (București: Curentul Românesc – Societate cooperativă de editură, 1939), p. 14; P. I. Demetrescu, „*Dreptul de autor*”, în *Analele științifice ale Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași* (serie nouă), Secțiunea a III-a (Științe sociale), Tomul II, fasc. 1-2, 1956, p. 380.

²⁰ O. Drîmbă, *Istoria culturii și civilizației*, volumul al XI-lea, (București: Saeculum I. O., 2007), p. 51.

²¹ Y. Eminescu, *op. cit.*, (1997), p. 4.

²² Odată cu inventarea tiparului, cărțile s-au tipărit mai ușor și într-un număr mai mare de exemplare. Cartea tipărită și multifuncțională „a smuls omul din oralitatea comunicării, l-a aruncat într-o nouă Galaxie, obligându-l la autoperfecționare, autocunoaștere, autodepășire” [T. Nedelcea, *Cartea a câta putere în stat*, (Craiova: Scrisul românesc, 1999), p. 17].

²³ Revoluția culturală se caracterizează prin apariția unui public dornic de cultură și, implicit, la apariția unei piețe culturale. Prin apariția cărților tipărite, într-un număr mare de exemplare și ieftine, a apărut nevoia de a cunoaște să se citească, fapt ce a condus la „dezvoltarea învățământului elementar” [P. P. Negulescu, *Conflictul generațiilor și factorii progresului*, (București: Gramond, 2004), p. 147]. Totodată, au apărut primele biblioteci și primii bibliofili. Spre exemplu, un mare iubitor de carte a fost regele Matei Corvin, a cărui colecție de cărți numită „*Bibliotheca Corviniana*” era cea mai „strălucită bibliotecă, din șirul numeroaselor biblioteci domnești și boierești ale trecutului nostru”²³ și era cea mai mare, din Europa secolului al XIV-lea, având un fond de peste 5.000 exemplare, fiecare exemplar valorând 1.000 florini de aur [G. Buluță, *Scurtă istorie a bibliotecilor în România*, (București: Enciclopedică, 2000), p. 19].

²⁴ Revoluția filosofico-politică s-a caracterizat prin afirmarea drepturilor oamenilor, dar și a ideii de libertate. În sensul celor menționate, cărturarul englez, Samuel Hartlieb, scria, în 1641, că

5.1. Conținutul dreptului de autor

Prin crearea unei opere în oricare din domeniile literar, artistic, științific sau tehnic, autorul acesteia dobândește două categorii de drepturi de autor:

- **drepturi patrimoniale**, care reprezintă drepturi exclusive ale autorului de a trage foloase materiale, pentru sine sau pentru urmașii săi, ca urmare a utilizării creațiilor sale intelectuale. Din interpretarea textului art. 12 din Legea nr. 8/1996, republicată, (text în care se formulează regula că „*autorul unei opere are dreptul patrimonial exclusiv de a decide dacă, în ce mod și când va fi utilizată opera sa, inclusiv de a consimți la utilizarea operei de către alții*”), precum și al art. 24, susținem, alături de alți autori²⁶, că autorii de opere au următoarele categorii de drepturi patrimoniale:

- dreptul de a utiliza personal opera;
- dreptul de suită.

- **drepturi morale (nepatrimoniale)**²⁷, care se referă la dreptul autorului de a se bucura de toate beneficiile imateriale care îi aduc celebritate, faimă, renume sau recunoaștere în lumea literară, artistică sau științifică (academică) internă sau internațională²⁸. Legea nr. 8/1996, republicată, este foarte generoasă și recunoaște o gamă largă de drepturi morale²⁹. Astfel, în conformitate cu dispozițiile art. 10 din acest act normativ, *autorul* unei creații intelectuale din domeniul literar, artistic ori științific beneficiază de următoarele drepturi morale:

„a) dreptul de a decide dacă, în ce mod și când va fi adusă opera la cunoștința publică (*dreptul de divulgare a operei*);

„arta tiparului va răspândi atât de mult cunoașterea, că oamenii de rând, știindu-și drepturile și libertățile, nu se vor mai lăsa cârmuiți prin asupraire” [A. Briggs, P. Burke, *Mass-media. O istorie socială. De la Gutenberg la Internet*, (București: Polirom, 2005), p. 27].

²⁵ Datorită producției și difuzării cărților pe scară largă, cartea a început să aibă și o valoare economică, apărând în acest sens profesii noi, și anume, cea de tipograf, de ilustrator, de editor și de librar, care s-au organizat în corporații puternice, iar cărțile au devenit un bun exploatabil. Se poate spune că tipografia a transformat „*cuvântul într-o marfă*”²⁵ [A. Duțu, *Dimensiunea umană a istoriei*, (București: Meridiane, 1986), p. 292].

²⁶ În același sens, a se vedea V. Roș, D. Bogdan, O. Spineanu-Matei, *Dreptul de autor și drepturile conexe. Tratat*, București: All Beck, 2005, p. 253; T. Bodoașcă, L.-I. Tarnu, *Dreptul proprietății intelectuale*, ed. a V-a, revăzută și adăugită (București: Universul Juridic, 2021), p. 61.

²⁷ C.R. Romițan, *op. cit.*, (2007), p. 47; C.R. Romițan, *op. cit.*, (2006), p. 74.

²⁸ V. Roș, *op. cit.*, (2016), p. 266.

²⁹ În România, dreptul moral al autorului a fost consacrat odată cu adoptarea Legii nr. 126/1923 asupra proprietății literare și artistice (publicată în M. Of. nr. 68 din 28 iunie 1923), care, în art. 3, prevedea că, în caz de transmisiune a operei sale, autorul sau moștenitorii săi păstrează dreptul moral de a împiedica ca opera să fie denaturată. Dreptul moral nu se putea cesiona, era deci *netransmisibil*, el neputând face obiectul vreunei tranzacții. În baza dispozițiilor acestui act normativ, profesorul Florin C. Tărăbuță a dat una dintre primele definiții ale acestui drept pe care l-a definit ca fiind, „*dreptul pe care îl are autorul de a crea, de a-și controla opera și de a pretinde de la oricine respectul ce i se datorează personalității sale manifestată prin operă*” [F. C. Tărăbuță, *op. cit.*, p. 45].

b) dreptul de a pretinde recunoașterea calității de autor al operei (*dreptul la paternitate*);

c) dreptul de a decide sub ce nume va fi adusă opera la cunoștința publică (*dreptul la nume*);

d) dreptul de a pretinde respectarea integrității operei și de a se opune oricărei modificări, precum și oricărei atingeri aduse operei, dacă prejudiciază onoarea sau reputația sa (*dreptul la respectul integrității operei sau inviolabilitatea operei*);

e) dreptul de a retracta opera, despăgubind, dacă este cazul, pe titularii drepturilor de utilizare prejudiciați prin exercitarea retractării (*dreptul de retractare*)”.

În concluzie, având în vedere cele menționate, putem defini *dreptul de autor* ca fiind „ansamblul normelor juridice care reglementează raporturile personale nepatrimoniale și patrimoniale stabilite în legătură cu realizarea unei opere literare, artistice sau științifice, precum și a altor opere de creație intelectuală”³⁰. Cu alte cuvinte, *dreptul de autor* constituie instrumentul juridic de protecție al creației intelectuale, dar și al autorului acesteia.

6. Inteligența artificială – un nou „furnizor” de opere sau un simplu instrument?

În ultimii ani, după cum arăta și domnul profesor Ovidiu Predescu, „*intelența artificială nu este doar o realitate ci ea a devenit chiar o necesitate*”³¹, influențând viața noastră. În același sens, Kai-Fu Lee, unul dintre cei mai respectați experți din lume în această materie, spunea că inteligența artificială „*a ajuns ca și electricitatea – omniprezentă și nu se va putea trăi fără ea*”³². Zilnic, miliarde de oameni utilizează și se bucură de beneficiile inteligenței artificiale prin folosirea rețelelor sociale³³ sau a aplicațiilor

³⁰ R. Pârvu, C.R. Romițan, *op. cit.*, p. 34.

³¹ O. Predescu, O.-R. Predescu, *Inteligența artificială azi. O perspectivă a dreptului, a drepturilor omului, a eticii și nu numai*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită (București: Universul Juridic, 2024), p. 50.

³² K.-F. Lee, *Superputerile inteligenței artificiale. China, Silicon Valley și noua ordine mondială*, traducere de G. Chiriță (București: Corint Future, 2021), p. 9.

³³ Din cei peste 8 miliarde de locuitori ai Pământului (la data de 15 noiembrie 2022, orele 10 s-a atins cifra de 8 miliarde de locuitori), aproape 4 miliarde de oameni folosesc, măcar odată pe lună, o rețea socială. De exemplu, Facebook-ul este cea mai mare rețea socială cu aproximativ 3 miliarde de utilizatori (2,910 miliarde de utilizatori). În continuare, acest „clasament” al numărului de utilizatori activi/lunar al celor mai populare rețele sociale din lume, în luna ianuarie 2022, arată astfel: YouTube 2,562 miliarde; WhatsApp 2 miliarde; Instagram 1,478 miliarde; Facebook Messenger 988 milioane; WeChat 1,263 miliarde; TikTok 1 miliard; QQ 574 milioane; Douyin 600 milioane; Telegram 550 milioane; Sina Weibo 573 milioane; Snapchat 557 milioane; Kuaishou 573 milioane; Pinterest 444 milioane; Reddit 430 milioane; Twitter 436 milioane; Quora 300 milioane. Pentru detalii, a se vedea <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/> (consultată la 04.01.2024).

digitale descărcate din smartphone-ul propriu³⁴. În prezent, inteligența artificială se utilizează în majoritatea domeniilor de activitate ale omului, ca o condiție *sine-qua-non* în: comunicații, transporturi (rutiere, feroviare, aeriene și maritime), financiar-bancar, sănătate, industrie, mediu (de exemplu, în selectarea deșeurilor³⁵), agricultură, zootehnie, comerț, turism, sportiv, administrativ, inclusiv cel guvernamental, juridic și chiar siguranță națională³⁶.

Având în vedere cele menționate putem spune că posibilele întrebări ale inteligenței artificiale sunt limitate doar de creativitatea oamenilor. În acest sens, spre exemplu, în ultimii ani, mai precis de prin anul 2016, au început să apară o serie de *lucrări de artă*, din toate domeniile (literar, artistic, științific sau tehnic), *generate sau asistate* de către *inteligența artificială cu ajutorul algoritmilor*.

Arta, arătam în una dintre lucrările mele anterioare³⁷, reprezintă una dintre cele mai frumoase, autentice și complexe forme de exprimare a *sentimentelor, ideilor sau gândurilor omului*. De-a lungul istoriei milenare a societății omenesti, arta s-a manifestat printr-o multitudine de forme, cum ar fi, spre exemplu: pictura, sculptura, muzica, dansul, literatura, arhitectura, cinematografia, teatrul, fotografia și multe alte modalități de exprimare artistică³⁸. Prin urmare, când ne gândim la artă, ne gândim la ceva produs de **„mâna și mintea omului”** și care **are la bază doar creativitatea acestuia**. În acest sens, până de curând, singurul „furnizor” tradițional de

---

³⁴ Prototipul primului smartphone din lume s-a numit „IBM Simon”, a fost realizat de compania americană IBM și a fost prezentat, pe 23 noiembrie 1992, la un show de tehnologie din Las Vegas. Ecranul acestuia putea fi controlat cu un stilou special și avea calculator și calendar pe care se putea scrie. Avea 8 inci înălțime (20,32 cm) și cântărea 500 de grame. Pentru dezvoltări, a se vedea <http://stiri.tvr.ro/28-de-ani-de-la-prezentarea-primului-smartphone-din-lume874172.html#view> (consultată la 30.12.2023).

³⁵ La 1 septembrie 2022 a fost lansat în România un proiect (GRINNER) care dezvoltă o tehnologie bazată pe sisteme de IA pentru detectarea bateriilor de pe fluxul instalațiilor de reciclare. Bateriile pot fi găsite în electrocasnice mici, echipamente IT și de telecomunicații, țigări electronice, MP3 playere, digipass-uri, periute de dinți electrice, irigatoare orale, camere video, lacăte, POS-uri, etichete electronice de preț etc. Pentru detalii, a se vedea G. WEEE, *Inteligența artificială, folosită la selectarea deșeurilor în România. Cum funcționează tehnologia introdusă de GreenWEEE*, disponibilă online în <https://www.wall-street.ro/articol/Companii/292548/inteligența-artificială-folosita-la-selectarea-deșeurilor-in-romania-cum-funcționează-tehnologia-introdusă-de-greenweee.html#gref> (consultată la 20.01.2023).

³⁶ Cu referire la domeniul siguranței naționale, John Edwards, fost director adjunct al Central Intelligence Agency (CIA), spunea că IA va deveni un „game changer” pentru comunitatea de informații. Agenția Centrală de Informații este un serviciu civil de informații externe al guvernului federal al Statelor Unite și are ca principală atribuție, colectarea, procesarea și analizarea informațiilor de securitate națională de pe întregul mapamond.

³⁷ Pentru dezvoltări, a se vedea Ciprian Raul Romițan, „*Inteligența artificială – creația intelectuală cea mai performantă a inteligenței umane*”. *Scurt istoric*, (2025) 1 *Revista română de dreptul proprietății intelectuale*, nr. 1/2025, pp. 52-76.

³⁸ Prin „artă”, în limbaj comun, înțelegem acea „activitate a omului care are drept scop producerea unor valori estetice și care folosește mijloace de exprimare cu caracter specific” [Academia Română, DEX, *op. cit.*, (1998), p. 61].

artă, în adevăratul înțeles al cuvântului, era **omul**, deoarece numai el este înzestrat cu o mulțime de calități specifice creatorului, și anume: inteligență, personalitate, sensibilitate, imaginație, facultatea de a concepe, de a gândi, de a formula idei și, totodată, de a le expune într-o formă concretă, originală și personală. În opinia mea, *totalitatea acestor atribute, corelate cu experiențele și trăirile fiecărui individ, au conferit de-a lungul timpului și conferă artei originalitate, unicitate și valoare științifică și economică.*

Totuși, de vreo zece ani, odată cu progresul noilor tehnologii digitale, și în mod deosebit a *inteligenței artificiale*, paradigma tradițională a creației a început să fie reconsiderată. Inteligența artificială, bazată pe „*algoritmi de învățare automată și rețele neuronale*”³⁹, a devenit capabilă să genereze lucrări, multe dintre acestea apropiindu-se uneori, din punct de vedere vizual sau stilistic, de cele create de autorul „tradițional”, cu „creionul sau pensula”, adică de om. Cu toate acestea, trebuie să subliniem că lucrările generate de inteligența artificială sunt rezultatul analizei unor mari seturi de date și tipare deja existente, și *nu rezultatul unor emoții, trăiri sau reflecții*, cum este cazul creațiilor umane, realizate prin mijloacele tradiționale, adică cu creionul și pensula.

În alte cuvinte, putem spune că *inteligența artificială a devenit un adevărat „furnizor” a numeroase lucrări din toate domeniile artei (literar, artistic, științific ori tehnic) și, totodată, asistăm la o transformare profundă a relației dintre om, artă și noua tehnologie.*

Cu privire la lucrările generate de inteligența artificială, în literatura de specialitate⁴⁰ s-a arătat că lucrările realizate de aceasta pot fi împărțite în două mari categorii:

a) lucrări generate de inteligența artificială, în care intră lucrările generate de inteligența artificială și în care participarea omului este inexistentă, irelevantă sau insuficientă pentru a identifica un autor, persoană fizică. În alte cuvinte, *lucrări generate în mod autonom de către inteligența artificială și la care nu se poate susține principiul autorului, persoană fizică.*

De exemplu, din multitudinea de astfel de lucrări, am ales următoarele:

● **„Edmond de Belamy”** – portret generat, în 2018, de o mașină ce a folosit un sistem de inteligență artificială numit „Generative Adversarial Networks” (GAN), creat de colectivul Obvious din Paris⁴¹.

---

³⁹ Pentru dezvoltări cu privire la problema învățării inteligenței artificiale, a se vedea J. C. Nuño, *Inteligența artificială. Un pas înainte în evoluție?* traducere de A. Dinu, (București: Litera, 2022), pp. 50-85; E. J. Larson, *Mitul inteligenței artificiale. De ce computerele nu pot gândi la fel ca noi*, traducere de O.-G. Ruța, (București: Polirom, 2022), pp. 133-155.

⁴⁰ P. F. Carballo-Calero, *25 things you should know about artificial intelligence art and copyright*, (Pamplona: Thomson Reuters (Legal) Limited) 2022, pp. 40-46.

⁴¹ <https://news.artnet.com/market/first-ever-artificial-intelligence-portrait-painting->